

Forord

Sproglig opmærksomhed

I dette nummer af Sprogforum har vi fokus på form og på sproglig opmærksomhed, men ikke kun det. Vi har også fokus på hvordan man *integrerer* arbejdet med sprogets formside i en indholdsbaseeret kommunikativ undervisning, således at fokus på form ikke fører til en rutsjetur tilbage til fortidens mere eller mindre fritsvævende grammatikundervisning isoleret fra indhold og kommunikation.

Som sproglærer må man af hensyn til både planlægning og undervisningsafvikling afgøre om man mener sprogtilegnelse er noget der 'går af sig selv', eller om man mener at de der skal lære sproget, er nødt til at have deres opmærksomhed rettet mod sprogets formside - altså mod den indpakning indholdet afleveres i. Hvis man mener at den sproglige opmærksomhed er en nødvendighed for udviklingen frem mod et rigere, mere nuanceret og mere korrekt sprog, vil dette temanummer være relevant at dvæle ved.

Vi har således fokus på den del af sprogtilegnelsesforskningen der hævder at tilegnelse af et nyt sprog ikke er noget der foregår ubevidst af sig selv, at det ikke er nok at bruge sproget eller få et sprogbad. Blandt de forskere der mener at sproglig opmærksomhed er en nødvendighed, er der forskellige positioner. Nogle forskere hævder at alt nyt sprog skal gennem en bevidst kognitiv bearbejdning for at blive tilegnet; andre mener at noget sprog kan tilegnes ubevidst, men at der er store dele af sproget som ikke lader sig tilegne uden en bevidst, fokuseret bearbejdning.

Hvad det er der skal have en særlig kærlig kognitiv hånd for at blive til brugbart sprog, vil bl.a. afhænge af hvor komplekst et sprogligt fænomen der er tale om - grammatisk, semantisk og/eller pragmatisk. Hvor komplekst er det grammatiske regelsæt der styrer et sprogligt fænomen? Og hvor mange forskellige semantiske funktioner varetager det? Hvor let er det at forankre et grammatisk regelsæt til et semantisk indhold eller til den virkelighed der ligger uden for sproget? Eller for semantisk bårne dele af sproget: Hvor abstrakte er deres indhold? Hvor svært er det at aflure et stykke sprog dets indhold? Jo mere grammatisk abstrakt og jo mere pragmatisk abstrakt det indhold som en sproglig form dækker over, er, desto vanskeligere er det at tilegne sig denne form. Tænk blot på hvor svært alle har ved adjektivmorfologien mht. køn, tal og bestemthed i hvilket sprog det end måtte være - en morfologi hvis rationale kun kan fanges hvis man forstår sig på kongruens; der

er ikke megen hjælp at hente i semantikken eller uden for sprogets egne rammer. Eller tænk f.eks. på de semantisk og pragmatisk finurlige modalitetsmarkører, som *jo, da, vist, nok* ikke lige er til at få afdækket den helt specifikke betydning af.

Man kan helt enkelt sige at det sprogtilegnelse i høj grad drejer sig om for den enkelte i bearbejdningsprocessen, er at aflure sproget dets kobling mellem sproglig form og sprogligt (eller ikke-sprogligt) indhold. Når denne sammenføring af form og indhold har fundet sted, er en væsentlig forudsætning for tilegnelse af et givet fænomen på plads.

Hvis tilegnelsen af det nye sprog er dybt afhængig af hvor let eller svært det er for den lærende at finde ud af at matche form og indhold, og at det netop er en søgen efter indhold der er drivkraften i arbejdet, så er det klart at en undervisning der isolerer arbejdet med sprogets udtryksside, modarbejder og besværliggør processen for dem der skal lære. En af undervisningens fornemste opgaver er derfor at sørge for at det formfokuserede arbejde tager afsæt i det indholdsbaseerede.

Hvor den traditionelle sprogundervisning starter med de sproglige former, som trænes og øves, og derefter sætter dem ind i en eller anden mere eller mindre tilfældig sammenhæng, mener vi at det er afgørende at vende om på denne dagsorden: Først må man i sin undervisningsplanlægning vælge det indhold, det projekt, det problem der skal arbejdes med; herefter må elever og kursister i gang med at søge rundt i de dele af den sproglige verden der kan hjælpe dem med at løse gåderne og problemerne, som vel at mærke er indholdsbarne og drevet af kommunikative behov. På den måde vil de lærende uomgængeligt være på jagt efter - og dermed fokuserede på - de sproglige former hvorigennem deres indhold kan formidles; det er vel at mærke ikke nødvendigvis de problemer læreren tror alle har brug for til en given opgave, men dem den enkelte via det indholdsbaseerede arbejde får brug for, og som han eller hun derfor går i gang med at bearbejde. I sådanne forløb skal læreren sørge for at hver og en bliver opmærksom på hvordan forskellige indhold sættes på form. Det er vigtigt at alle elever løbende får mulighed for at afprøve, øve sig, forbedre og finpudse frem mod en stadigt mere sofistikeret sproglig formåen.

Indhold

- 4   *Kronik: Ileana Schrøder: Esperanto og EU-udvidelsen*
Kronikken i dette nummer er skrevet af Ileana Schrøder og handler om det internationale sprog Esperanto i lyset af udvidelsen af EU.

- 6   *Kirsten Haastrup: Focus on form - med afsæt i nordamerikansk forskning*
Kirsten Haastrup giver i indledningsartiklen til dette nummers tema et indblik i hovedaspekter ved *Focus on form* som 'skole' med udgangspunkt i Nord-

amerika og perspektiverer undervejs til det fremmedsprogspædagogiske miljø i Danmark.

- 15** *Eva Dam Jensen: Fokus på form - made in Denmark*
Eva Dam Jensen sætter fokus på sammenhængen mellem *Focus on form* og beslægtede metoder i relation til udviklingen af en videodiaktik i spansk-undervisningen på universitetsniveau.
- 22** *Marianne Thorsen: It og sproglig opmærksomhed*
Marianne Thorsen diskuterer muligheder for at anvende det it-baserede undervisningsprogram DanskABC for dansk som andetsprog for voksne som sætter fokus på dansk på arbejdspladsen.
- 31** *Annette Pedersen og Rikke Jensen: Dictogloss i undervisningen*
De to forfattere belyser begrebet Dictogloss i undervisningen, bl.a. ved eksempler fra det konkrete arbejde med kursister i dansk som andetsprog.
- 38** *Hanne Geist: Fokus på form i en opgavebaseret undervisning*
Hanne Geist skildrer ud fra korte forløb med udgangspunkt i litterære tekster hvordan man kan arbejde med fokus på form i en opgavebaseret tysk-undervisning på hf.
- 43** *Lisbeth Egerod: Fra indhold til form: tre eksempler*
Lisbeth Egerod giver tre detaljerede eksempler på mulige veje fra aktiviteter med fokus på indhold til aktiviteter med fokus på sproget i en kommunikativ undervisning i dansk som andetsprog.
- 49** *Catherine Jeanneret Møller: Présent! Présente! Franskundervisning i 1. og 2. klasse*
Catherine Jeanneret Møller beretter levende om sine erfaringer med implicit sproglig opmærksomhed fra sin egen undervisning i fransk i 1. og 2. klasse.
- Under rubrikken Åbne Sider bringer redaktionen denne gang to bidrag:
- 54** • *Peter Harder og Birgitte Henriksen: Mundtligt og skriftligt sprog - en skyttegravskrig*
Harder og Henriksens indlæg om mundtligt sprog ønsker at skabe debat om måden at omgås faglig uenighed på – i anledning af en kritisk omtale i en aktuel publikation.
- 61** • *Johannes Wagner: Replik*
Johannes Wagner har skrevet en replik til Harder og Henriksens artikel.
- 63** Godt Nyt & Andet Godt Nyt